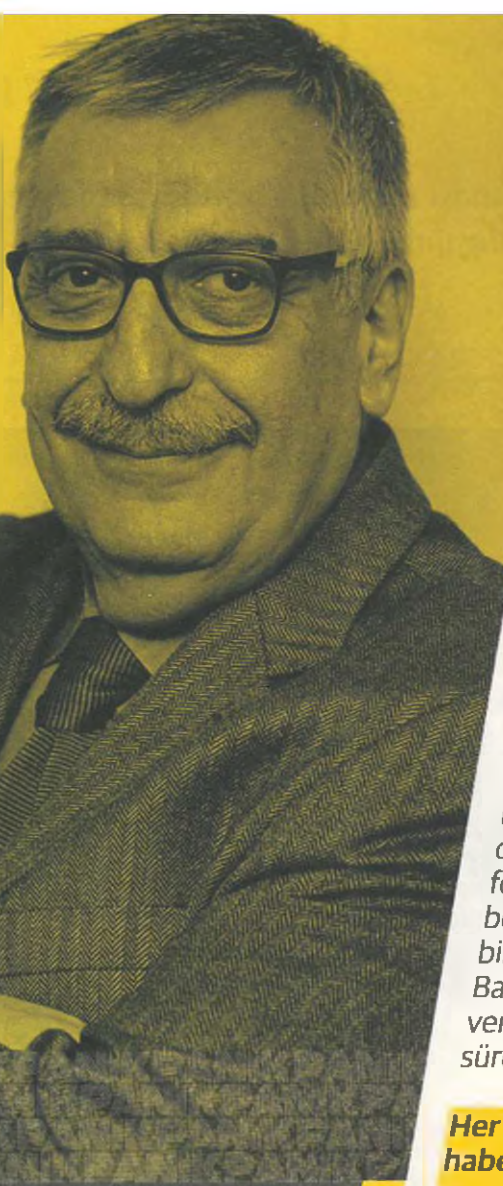

Söyleşi

Ayşe Nur GÜNEL
Şeyma Deniz BARIK

Öncelikle nasılsınız?

Elhamdulillah. İyiyim. Ama her ne kadar 20 yıl önce bırakmış da olsam, uzun yıllar sigara içmiş olmanın zararlarını her kış çekiyorum. Yine böyle bir müziç öksürük döneminden geçiyorum. Başkaca bir sorun yok, şükürler olsun. Kissadan hisse: Sigarayı bırakın.

Hakkı Öcal kimdir?

Gazeteci. Nokta. Lisede okulun gazetesini ben kurdum ben çıkarttım 4 yıl! (Birinci sınıfta kaldıydım!!) Sonra SBF'de okumaya başlayınca da hemen bir gazetede iş bulmaya çalıştım. İki yılımı aldı; ama başardım. Epey sonra, bir gazetede yayın sorumlusu iken, yüksek lisans ve doktora çalışmalarımı yaptım; ama akademiye intisap etmedim. Türkiye'de de ABD'de de hep gazeteci olarak kaldım ve dışarıdan ders verdim. Bilgisayar devrimi sırasında programcılıkla ilgili çalışmalarım oldu; bu konuda kitaplar ve yazılar yazdım ama ilgim hep gazetecilik çevresinde idi. Nitekim, Web'de site oluşturma, blog kurma, fotoğraf albümü sunma, fotoğraf ve video editörlüğü ve tabii şimdi sosyal medya becerileri elde etme başlıca ilgi alanlarım oldu. Uzunca bir süre yurtdışında çalıştım; ülkeye döndükten sonra Bahçeşehir Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde dersler verdim. Şimdi de İbn Haldun Üniversitesi'nde aynı çabayı sürdürüyorum.

Her medya kuruluşunun bir ideolojisi var mıdır ve haberlerini de bu ideoloji çerçevesinde mi halka sunarlar? Siz de birçok medya kuruluşunda gazeteci olarak çalıştınız. Bu durumun şimdiki Hakkı Öcal oluşunuzda etkisi var mıdır?

İdeoloji, Prof. Şerif Mardin'e göre sosyal yapıyı sürdürme veya yenisini yapmaya yarayan fikirler yapısıdır. Aynen kültür gibi. Şu farkla ki, kültür reeldir; öğeleri elle tutulur gözle görülür sosyal yapılardır. Fakat ideoloji hayaldir, tasavvurdur. Medya, iletişim türünün, aracının adıdır; bir medyayı kullanarak habercilik yapabilirsiniz veya fikir-düşünce yaymaya çalışırsınız. Eğer işiniz habercilik ise ideolojiyle bir alışverişiniz olmaz. Olmamalı yani. Ama bir fikrin propagandasını yapıyorsanız, belirli bir düşünceyi, bir dünya tasavvurunu, bir gelecek tahayyülünü yaymaya çalışıyorsanız, elbette bu hayalin dayandığı bir fikri yapı, bir fikirler bütünü vardır ve bu sizin her davranışınızı etkiler. Ancak haberci de olsanız, ideolojiden tamamen özgür olduğunuzu söyleyemezsiniz. İnsanın duyguları vardır; düşünceleri vardır. Haberci de bir ülkenin yurttaşıdır; oy verir, siyasetçiler hakkında olumlu-olumsuz fikirler besler. Bunlar bir ideolojinin savunmasını yapacak, hayatını ve mesleğini buna adayacak kadar etkiliyorsa haberciyi, o artık haber değil fikir, dünya görüşü satıyor demektir. Haberler, özellikle siyasal ideolojilerin oluşmasında, yurttaşların fikirlerini geliştirmesinde hammaddedir. Haberlerin sağladığı bilgiler ışığında gelecek tasavvurları oluşur. Bazı haberler, bir ideolojiyi, bir tasavvuru, bir hayali, bir anda gerçeklerden kopuk, gerçekleşmesi imkânsız hale getirebilir. Eğer haberci salt haber derleyen ve sunan kişi olmaktan çıkmış ve değil de ideoloji tüccarı haline gelmiş ise (ki bunda bizatihi bir kötülük görmüyorum) bir an önce kendisinin ve medyasının haber değil fikir medyası olduğunu okuyucularına bildirmesi gerekir.

HAKKI ÖCAL

Ben hep hazır-kurulmuş, işlemekte olan yayın organlarında çalıştım. Ama mesela 1980'lerin başında Tercüman, ortalarında Güneş gazetelerinin tür değişikliği benim nöbetim sırasında gerçekleşti. Bu değişimin fikir babası ve karar mercii değildim; ama uygulamasını ben yaptım. Her iki gazete de benden önce habercilikten uzaklaşmış ve fikir yayını yapan ideolojik medyalar haline gelmişti. Tercüman'da bu durumu kabul edip, hatta bunu okuyucuya bildirerek bir arıza değil bir temel nitelik haline getirme yolunu tuttuk. İdeolojik bir yapıya sahip, fikir yayını yapan gazete, sırasında bir fikir yazısını manşet yapabilir; "şöyle-şöyle olaylar oldu..." tarzı haber gibi "Şöyle olmalıdır, böyle olması yanlıştır" gibi fikir yazısını da manşet yapabiliriz. Yapıyorduk zaten. Ama bunu deklare edip, "Ey okuyucu, bu gazetede okuduğun her şey haber değildir; fikir de olabilir," demeliydik. Dedik. Bu okuyucunun çok hoşuna gitti. "Biz fikir gazetesiyiz, bizim bir ideolojimiz var. Biz bir dünya görüşüne sahibiz; bir gelecek tasavvurumuz var," dedik. Ben bu fikri işleyen bir dizi makale yazdım.

Sigara paketlerinin üzerindeki uyarı gibi: kendi fikrinizi, ideolojinizi habermiş gibi, olaylar hakkında bir derlememiş gibi, tabir caiz ise, sinsî bir şekilde halka yutturmaya çalışmak yerine ne olduğunuzu ne sattığınızı söylemeniz gerekir.

Bir de anekdota izin verin: Ben bu yazılardan birinde, "Sırası gelir, devrimci bir fikri savunduğumuzu görebilirsiniz. Bu sebeple biz sadece ortanın sağındaki üç görüşü değil, ortanın solundaki görüşleri de içine alan, dört görüşlü bir gazeteyiz," demiştim. Rahmetli Özal aradı; "Bana bak! Benim partimin sloganını mı çalmaya çalışıyorsun?" diye şakacıktan kızdı. Rahmetliyle dostluğumuz benim gazeteciliğe başladığım haftaya, 1960'ların son günlerine giderdi. Bana kurmakta olduğu partinin adını ve sloganını

açıkladı: Anavatan ... "Dört Eğilimin Partisi..."Güneş'te ise benden (bizden) önceki yönetimin sinsî ideoloji savunuculuğunu bir kenara bırakıp, salt haber veren, bol makale yerine bol haber sunan bir gazete haline dönüştürmek üzere kolları sıvadık. Burada da başarılı olduk. Gazete içinde sık sık duyulan "O partinin haberi bize girmez..." veya "O partinin haberini büyük vermeliyiz..." tarzı örtülü ideolojiden kurtuldu gazete. Bunların benim şahsım üzerinde ne etkisi oldu? Ben meslek hayatıma bir devin yanında başladım. Habercilik adına, gazetecilik adına ne öğrendi isem hepsini ondan, Nezih Demirkent'ten öğrendim. (Keşke o kadar sigara içmeseydi... 2001'de kaybettik.) Haber, katıksız haber, ideolojilerin boyasına bulanmamış haberin gazetecinin namusu olduğunu, kafamıza vura vura öğretti. 1970'ler, Türk basınının örtülü ideolojilerin elinden henüz kurtulmadığı yıllardı. Öyle gazeteciler vardı ki, bugün bilmem ne gazetesinde yayın yönetmeni, gelecek yıl filanca partinin milletvekili olarak çıkardı karşınıza. Tekrar edeyim: bir ideolojinin sözcüsü olan gazete-dergi çıkartmak veya televizyon yayını yapmak, yanlış değildir. Hürriyet'ten hemen sonra o yılların iki ideolojik gazetesinden birini çıkartmış ve o zaman bir milyon tiraja ulaştırmayı başarmış bir kişi olarak söylüyorum bunu. Nezih beyin salt habercilikteki ısrarı, Hürriyet'i hala yararlandığı ama maalesef koruyamadığı birincilik konumuna ulaştırmıştı. Elbette onun verdiği terbiyenin, benim fikir gazetesi ile ilgili görüşümün gelişmesinde etkisi vardı. Namuslu habercilik gibi, açık sözlü, dürüst, gizlisi saklısı olmayan fikir gazetesi yapmak da mümkündür. Yaptık, nitekim.

Siyaset bilimi, gazetecilik, fotoğrafçılık ve bilişim teknolojileri gibi birçok alanlarda aktif olarak görev yapmış biri olarak bu çok yönlülüğünüzü neyle açıklarsınız?

Aç gözlülükle! Şaka değil... Bir şeyi neden ben yapmayayım da elin oğlu-kızı yapsın? Lise 1'de sınıfta kalma pahasına, sosyalizmle, siyasetçilikle ilgilendim. İlgilenmeye karar verdim ve bunu en iyi şekilde yapabilmek için, okulu asmaya karar verdim. Ama okula döndüğüm zaman hep şöyle düşündüm. Eğer öğretmen not olarak 10 verebiliyorsa, ben daima 10 almalıyım. Eğer fotoğraf makinam olmuş ise o halde eniyi fotoğrafı başkası değil ben çekmeliyim. Ama bunun yolu, Foto Ethem'in dükkanında, karanlık odasında, parmakların sodyum karbonat ve hidroksitten sararınca kadar film ve kart banyo edeceksin. Bu arada Ethem ağabey sana bir fotoğraf neden ötekenden daha iyi veya daha kötü anlatacak, öğreneceksin. Çok yönlülük değil, çok ihtiyaçlılık. Kolay vazgeçmemek. "Anamın-babamın parası yok. O halde vazgeçeyim" dememek veya onları yapamayacakları bir harcamaya zorlamamak. Belki şimdiki genç kardeşlerimin her türlü bilgiye, imkana erişimi bir telefonun tuşlarına basmak gibi basit bir çabayla, çok uğraşmadan elde etmeye alıştıkları için böyle bir kendi çabana dayanan, sahip olduğun her beceriyi kendin elde etmek zorunda olmak, ihtiyaçların masalları gibi geliyor. Ama öyle değil. Bakın insanın bir yıl uğraşıp, iyi bir Rusça, Arapça veya İngilizce öğrenmesi ona nasıl kapılar, nasıl çok farklı ülkelerde eğitim imkânı kazandırıyor? Bütün gayretin dört veya beş ay sıkı çalışmak. Meyvesini bütün bir ömür yiyorsun.

